

Dokumentation Handläggarseminarium VA-juridik

Nässjö, 2010-09-29

Jonas Christensen, Ekolagen Miljöjuridik AB
Björn Eriksson, Avloppsguiden AB

Det är i motiveringen som juridiken gifter sig med verkligheten – då juridiken appliceras på verkliga förhållanden.

Jonas Christensen

FÖRORD

Seminarieret arrangerades på initiativ av Miljösamverkan f och med stöd av Kunskapscentrum Små Avlopp och hade ca 40 deltagare.

VIKTIGT

Dokumentationen återspeglar den diskussion som kom av de frågor och svar som växlades under seminarieret. Denna dokumentation kan inte användas som hänvisning i myndigheters skrivelser eller beslut.

Det är alltid den enskilda myndigheten som självständigt utformar sina beslut, och som självständigt gör sina bedömningar och som ansvarar mot sina tillsynsobjekt och medborgare. Kunskapscentrum Små Avlopp, Ekologen Miljöjuridik AB och Avloppsguiden AB friskriver sig från alla tänkbara anspråk till följd av olyckliga svar eller missförstånd.

Kunskapscentrum Små Avlopp är ett projekt som finansieras av Naturvårdsverkets havsmiljöanslag. Projektägare är Chalmers Industriteknik. Kunskapscentrum Små Avlopp drivs av CIT Urban Water Management, JTI – Institutet för jordbruks- och miljöteknik och Avloppsguiden AB. www.smaavlopp.se

Innehållsförteckning

FÖRORD	2
BEDÖMNINGAR AV ENSKILDA ANLÄGGNINGAR	4
När är en infiltrationsanläggning "för gammal"?	4
Skyddsavstånd.....	4
VA-PLANERING OCH LAGEN OM ALLMÄNNA VATTENTJÄNSTER	6
Verksamhetsområden	6
Anslutningspunkter.....	8
Kräva anslutning till den gemensamma anläggningen?.....	10
FÖRVALTNINGSRÄTT	12
Välskrivna beslut.....	12
Utformning av förelägganden och förbud	14
TILLSTÅNDSGIVNING OCH ANDRA BESLUT	15
Gamla och nya tillstånd.....	15
Förelägganden samt förbud av utsläpp.....	17
Servitut och kommunikering med sakägare.....	19
Tidsbegränsade villkor	20
ÖVRIGA FRÅGOR	21
"Hur kommer vi vidare i ärendet?".....	21
Miljösanktionsavgift	21
Ett komplicerat fall.....	22
"Entreprenören står som sökande"	23
Principiella bedömningar	24

BEDÖMNINGAR AV ENSKILDA ANLÄGGNINGAR

När är en infiltrationsanläggning "för gammal"?

”Går det att döma ut en anläggning enbart med stöd av åldern? Hur gammal 'får' en anläggning vara i så fall?”

Jonas har inte hittat några rättsfall där domstolen dömt ut en anläggning enbart med hänvisning till anläggningens ålder. Juridiskt sätt är denna fråga alltså inte prövad. När myndigheten får in en fråga på sitt bord är man naturligtvis tvungen att agera, men om rättsläget är oklart så får myndigheten helt på egen hand och utifrån övriga rättskällor, göra den rättsliga bedömningen och i vissa fall får man då testa var de rättsliga gränserna går! Vill myndigheten ”testa” var gränserna går kan det vara viktigt att ha en lämplig motpart så att frågan drivs till sin spets. Det finns också ett moraliskt dilemma i detta förfarande då motparten, fastighetsägaren, vanligtvis är en svag motpart både ekonomiskt och kunskapsmässigt. Ett alternativ är om kommunen hittar ett fall där den egna kommunen (t.ex. fastighetsavdelningen) har ett gammalt avlopp. Kommunen skulle då i teorin kunna processa mot sig själv för att få fram bättre vägledning.

Björn filosoferar med en liknelse

Kan man döma ut en man på grund av hans ålder?

1. Vad ska man ha gubben till?
Hämta tidning och klippa gräs eller fullvärdig make? (BDT- eller WC-avlopp?)
2. Föreligger de fysiska förutsättningar som krävs för att erhålla önskad funktion?

Hur är det med konstruktionen, funktionen och prestandan?

Visst kan det finnas ett samband mellan funktion och åldern men det är prestandan som gäller. Om konstruktionen och bedömd funktion tycks vara i sin ordning kan det vara skötseln det är fel på...

Diskussionen om en markbaserad anläggnings livslängd pågår ständigt. Forskningsprojekt på området är både på gång och pågår. Det som studeras är processerna för bindning av fosfor i mark.

I denna rapport ges en översikt över kunskapsläget. [Länk till rapporten.](#)

Skyddsavstånd

”Vilket skyddsavstånd till ytvatten och vattentäcker är rimligt för anläggningar med BDT till infiltration?”

Juridiken ger inget generellt svar på detta. Det finns inget generellt angivet skyddsavstånd i meter utan är bedömningsfråga i det enskilda fallet. Många kommuner tycks ställa allt för hårda krav på BDT-avlopp. När det gäller utsläpp av näringsämnen är det Jonas uppfattning att BDT-vatten nog

kan ses som närmast harmlösa. När det gäller virus och andra smittämnen så måste avståndet vara så långt att man kan garantera att smitta inte sprider sig.

Kunskapscentrum Små Avlopp planerar en BDT-dag för att uppmärksamma BDT-avloppen och de bestämmelser och bedömningar som rör dem. Datum är inte spikat men det handlar om årsskiftet. (25 januari 2011 i Uppsala)

De kommuner som är medlemmar i avloppsguiden kan söka svar på frågor som denna i avloppsguidens Kunskapsbank samt ställa nya genom ”Fråga experten” om det behövs.

Projektplatsen för tillsynskampanjen Små avlopp – Ingen skitsak heter www.ingenskitsak.se och är tillgänglig för alla kommuner, även de som inte formellt anslutit sig till kampanjen. På www.ingenskitsak.se finns ett forum för myndigheter. Där kan frågor som denna stämmas av med kollegor i landet.

”Vilket avstånd till ytvatten och vattentäcker krävs från efterpolering vid minireningsverk? (Bakterier)”

Juridiken ger inget generellt svar på detta.

De kommuner som är medlemmar i avloppsguiden kan söka svar på frågor som denna i avloppsguidens Kunskapsbank samt ställa nya genom ”Fråga experten” om det behövs.

Projektplatsen för tillsynskampanjen Små avlopp – Ingen skitsak heter www.ingenskitsak.se och är tillgänglig för alla kommuner, även de som inte formellt anslutit sig till kampanjen. På www.ingenskitsak.se finns ett forum för myndigheter. Där kan frågor som denna stämmas av med kollegor i landet.

”Inom vilket avstånd till ytvatten gäller hög skyddsnivå? Vid vilka ytvatten har vi hög skyddsnivå? Exempel: 'Bäck som rinner förbi fastigheten är inte särskilt känslig vid fastigheten men 2 km nedströms finns ett öringsbestånd som är skyddsvärt.' Hur långt uppströms är det rimligt att hög skyddsnivå ska gälla?”

Juridiken ger inget generellt svar på detta.

De kommuner som är medlemmar i avloppsguiden kan söka svar på frågor som denna i avloppsguidens Kunskapsbank samt ställa nya genom ”Fråga experten” om det behövs.

Projektplatsen för tillsynskampanjen Små avlopp – Ingen skitsak heter www.ingenskitsak.se och är tillgänglig för alla kommuner, även de som inte formellt anslutit sig till kampanjen. På www.ingenskitsak.se finns ett forum för myndigheter. Där kan frågor som denna stämmas av med kollegor i landet.

VA-PLANERING OCH LAGEN OM ALLMÄNNA VATTENTJÄNSTER

Verksamhetsområden

”Hur bör man hantera anläggningar som ligger inom verksamhetsområde för kommunalt VA då ägaren inte vill ansluta sig till det kommunala nätet?”

Detta kan vara en känslig fråga för det interna förhållandet i kommunen.

För det första. Att få bostäder och andra att ansluta sig till kommunalt VA är inte en fråga för miljökontoret. Miljönämnden ska inte gå VA-huvudmannens ärenden och får heller inte göra det. Något tillspetsat – Miljöbalken ska tillämpas när det behövs, inte för att VA-chefen vill det!

För det andra. Det finns ingen skyldighet enligt vattentjänstlagen (LAV) att ansluta sig till ett kommunalt VA. Brukaren är skyldig att betala de avgifter och taxor som huvudmannen bestämmer, och det kan vara svårt – för att inte säga omöjligt, att komma undan dessa. Men den som vill betala utan att koppla på sig kan göra det. (Jonas känner inte till något fall när brukaren fått dispens. En gissning från Jonas sida är att den dagen då en brukare med sorterande avlopp och där kommunen har ett utbyggt återföringssystem för avloppsfraktionerna kan det bli fråga om en dispens. Det gäller att den enskilda anläggningen är bättre än den kommunala med avseende på miljö och människors hälsa.)

Jonas förtydligar att om förutsättningarna i 6 § LAV är uppfyllda, ska huvudmannen inrätta verksamhetsområde. Det finns enligt LAV inga ekonomiska avvägningar i bestämmelsen.

Det finns dock rättspraxis enligt miljöbalken som säger att Miljönämnden i enskilda fall får och kan förelägga enskilda att koppla på sig på en befintlig allmän VA-anläggning, men endast under förutsättning att alla sedvanliga förutsättningar i miljöbalken är uppfyllda. Det vill säga, det ska handla om en enskild anläggning som inte fungerar tillfredsställande. Det får t.ex. inte vara orimligt dyrt i förhållande till miljönyttan att koppla på sig. En ”onyttig” enskild anläggning kan under vissa förutsättningar lösas in av VA-huvudmannen enligt 40§ vattentjänstlagen.

Följdfråga:

”Vad menas med 'onyttig' anläggning? T.ex. en fungerande anläggning som är äldre än 10 år.”

Att en anläggning blir onyttiggjort betyder att fastighetsägaren inte längre har samma nytta av den som då den anlades, p.g.a. att fastigheten kommit att ingå i ett verksamhetsområde.

Om myndigheten vet att kommunalt VA är på gång kan myndigheten tidsbegränsa tillståndet, och i de fallen torde det inte finnas någon möjlighet för fastighetsägaren att få ut ersättning. Vid tidsbegränsning av tillståndet i detta fall är det viktigt att upplysa den enskilda om detta och att inrättandet av verksamhetsområdet innebär en skyldighet för den som omfattas att betala avgifter.

När förbindelsepunkt finns och brukaren meddelats om detta är brukaren skyldig att betala avgift.

Följdfråga:

”Vi har problem med VA-huvudmän som inrättar för snäva verksamhetsområden...”

Om inte VA-huvudmannen inrättar eller utvidgar ett verksamhetsområde så att man uppfyller kraven i LAV så är det en fråga för Länsstyrelsen som är tillsynsmyndighet över LAV.

Det är ju inte förbjudet att bosätta sig permanent i sitt fritidshus. Därför blir det i regel VA som reglerar utvecklingen av bebyggelsen. Det leder till att det ofta ligger fler frågor i VA än vad det egentligen är. 6 § LAV gäller.

”Verksamhetsområde eller inte då 6 § LAV är uppfyllda?

En fråga som kommunerna ofta anför i samband med länsstyrelsens tillsyn enligt LAV är följande:

'Vi avser ansluta område x till kommunalt VA men vi anser inte att det finns skäl för kommunen att utöka det kommunala verksamhetsområdet. Det interna ledningsnätet inom området får vägföreningen/stiftelsen etc. ta ansvar för själva'

Det kommunerna vill uppnå är att slippa från ansvaret att ordna ledningsnätet inom området. De tar enbart ansvar för att ta emot avloppsvattnet i förbindelsepunkten till det kommunala verksamhetsområdet.”

Jonas plockar fram boken ”Vattentjänstlagen – en handbok” som är skriven av Jörgen Qviström som för övrigt utredde den nya vattentjänstlagen och har lång erfarenhet av vattentjänstlagstiftningen sen hans tid i Statens VA-nämnd. Qviström skriver (s. 73) ”Om det för flera fastigheter finns en gemensamhetsanläggning eller annat internt distributionsnät för vatten och avlopp, har detta i praxis ansetts kunna vara skäl för att var och en av fastigheterna att frångå närhetskravet (d.v.s. att förbindelsepunkten ska finnas vid tomtgräns (Jonas kommentar)) till förmån för en gemensam förbindelsepunkt.”

”Hur gör andra kommuner vad gäller § 6 LAV?

Ställer miljökontor krav på tekniska kontoren att utöka sina verksamhetsområden eller blir det privata gemensamhetsanläggningar när det gäller avlopp i större sammanhang?”

Miljönämnden har ingen myndighetsroll när det gäller vattentjänstlagen. Om det inte fungerar med chefskontakter mellan Miljönämnden och huvudmannen så kan man i ett yttersta läge kontakta länsstyrelsen som är tillsynsmyndighet under vattentjänstlagen.

Huvudmannen kan inte komma undan sitt ansvar enligt vattentjänstlagen genom inrättande av gemensamhetsanläggningar.

En kommun kan enligt praxis förelägga enskilda fastighetsägare att ansluta sig till en befintlig allmän anläggning, men inte till en gemensamhetsanläggning. Se fråga ovan

Miljönämnden kan inte förelägga någon om att inrätta en gemensamhetsanläggning!

Anslutningspunkter

”Brukare vill ha en bättre anslutningspunkt för att ansluta sig. Hur ska kommunen gå till väga här? Vad gäller enligt miljöbalken och lagen om allmänna vattentjänster?”

Beskrivning av fallet,

”Del I En fastighet ligger inom verksamhetsområde för kommunalt VA och ägaren vill inte ansluta sig via anvisad anslutningspunkt. Anslutningspunkten ligger ganska långt från brukarens tomtgräns. Närmare bestämt vid samfällighetens gräns. Brukaren är delägare i samfällad mark som omgärdar dennes fastighet. Brukaren kan tänka sig att ansluta sig, om kommunen drar fram en annan anslutningspunkt, på andra sidan tomt. Ett problem är dock att man då måste gräva över en annan tomt och den ägaren är ovillig att låta ledningen dras över tomt.

Del II Den aktuella avloppsanläggningen är ca 10 år gammal och uppfyller normal skyddsnivå. Idag skulle MHN ställa krav på hög skyddsnivå om en ny enskild anläggning skulle inrättas.”

Se svar ovan. Detta är inte en fråga för Miljönämnden utan en fråga mellan brukare och VA-huvudman. Miljöhandläggare bör vara försiktiga med råd och upplysningar i frågor som egentligen inte hör till miljökontorets kompetensområde. En bra grundregel är att enbart svara på frågor som hör till ens egen myndighets kompetensområde och hänvisa frågan till rätt myndighet eller instans.

Jonas kunde ändå inte motstå frestelsen att utveckla ett svar i frågan.

Del I av svaret på frågan handlar om 12§ LAV,

”Om en allmän va-anläggning innebär att vattentjänster tillhandahålls genom ledningsnät för vattenförsörjning eller avlopp, skall huvudmannen för varje fastighet inom va- anläggningens verksamhetsområde bestämma en förbindelsepunkt. Förbindelsepunkten skall finnas i fastighetens omedelbara närhet, om det inte finns särskilda skäl för en annan placering.”

(Björns markering)

Frågan är då om detta i praxis har ansetts som ett särskilt skäl?

Avgöranden i VA-mål, del 5. 13:4, *”Särskilda skäl har ansetts föreligga att förlägga förbindelsepunkten för en fastighet vid gränsen till en samfällighet i vilken fastigheten har del”*.

Två fastigheter äger samfälligheten.

”Kommunen, som i princip inte är skyldig att dra fram allmänna ledningar inom kvartersmark, får därför anses ha särskilda skäl för den anvisade förläggningen av förbindelsepunkterna.”

I det refererade fallet räckte det alltså för huvudmannen att lägga anslutningspunkten i angränsning till samfälligheten. Avgöranden finns på [Statens VA-nämnds hemsida](#).

Följdfråga:

”Om fastighetsägaren måste pumpa till anslutningspunkten?”

Svaret från podiet var ”Vet inte”. En åhörarkommentar var att det nog är grävarbetet som kostar, inte pumpningen.

Del II av svaret på frågan rör miljöbalken.

1. Alla anläggningar ska alltid uppfylla miljöbalkens krav på rening, oavsett ålder.
2. Nya allmänna råd är inte någon ny lagstiftning.

Kommunen har ingen rättslig möjlighet att införa generella normer, annat än för de fall som uttryckligen anges i lagtext. Trots formulering i allmänt råd eller i handboken, kan inte kommunen skyddsklassa områden.

Utgångspunkten för standarden på avloppet ska bl.a. vara hur känslig omgivningen är. Bara för att kommunen klassat område som ”hög skyddsnivå” så ingen inträffat rent naturvetenskapligt. Om inte de fysiska förutsättningarna har ändrats är det inte ett nytt läge.

Ett förslag är att föra in klassningar i översiktsplanen. Det är visserligen inte heller något bindande men en tydlig signal om att kommunen anser att området anser att området är känsligt.

Frågan är om en ”omklassificering” gällande skyddsnivå kan antas vara en grund för att återkalla tillstånd enligt MB 24:3 eller för att ändring av villkor enligt 24:5. Jonas menar att det inte är så, om det inte handlar om införande av (rättsligt bindande) miljökvalitetsnormer eller om att det faktiskt har inträffat något i omgivningen som gör den mer känslig.

Följdfråga:

”Om ett avlopp ligger i ett område som nu klassats ha hög skyddsnivå – hur hanterar man det?”

Miljökontoret ger ett påstående (känsligt område = höga krav på anläggningen). Fastighetsägaren kan motbevisa, visa att anläggningen fungerar tillfredsställande. I detta sammanhang är det viktigt att kommunen sparar och kan hänvisa till de grunddokument eller uppgifter som motiverar förvaltningens påstående. Det är ju trots allt förutsättningarna i ekosystemet som ska styra.

Kräva anslutning till den gemensamma anläggningen?

”Kan man kräva att fastigheter utefter ledningen ansluter sig? Hur långt avstånd till passerande ledning kan vara rimligt för att kräva sådan anslutning? Det finns en kommunal avloppsledning, men det är utanför verksamhetsområde för kommunalt VA.”

Den här frågan kan ju ses på två sätt: dels om aktuell fastighet har "godkänt" avlopp, dels om fastighetens avlopp är undermåligt/ur funktion.

Se svaren ovan. Verksamhetsområden innebär att det finns ”specialregler” inom området, såsom att man ska betala sina avgifter och att huvudmannen måste låta alla inom området koppla på sig. Utanför verksamhetsområdet finns ingen skyldighet för VA-huvudmannen att låta någon koppla på sig, men genom civilrättsliga avtal kan det ändå låta sig göras. Om huvudmannen går med på det kan man alltså skriva ett avtal mellan huvudman och fastighetsägare, men det bör betonas att huvudmannen inte är skyldig att låta någon koppla på sig utanför verksamhetsområdet.

En myndighet kan inte heller tvinga en adressat till åtgärder som denne inte kan uppfylla, t.ex. ett avtal som fastighetsägaren inte kan ordna på egen hand. Det betyder att VA-huvudmannen måste vara med på noterna om Miljönämnden förelägger någon om att ansluta sig.

Kan Miljönämnden kräva att någon ansluter sig till en samfällighet?

Nej det finns i vart fall två rättsfall om detta, och båda två säger att det inte är möjligt.. I det ena fallet ansåg domstolen att då det fanns oklarheter beträffande kostnader för den enskilde så godtogs överklagandet, och i det andra fallet menade domstolen att då anslutning kräver en förrättning av annan myndighet som inte kan förutses så kan inte ett sådant föreläggande skrivas.

Beträffande avståndet blir det en fråga om skälighet enligt 2:7 MB, och det är inte möjligt att ge ett bra svar på generell nivå. Nyttan ska vägas mot kostnaden, och det får inte vara orimligt att uppfylla kravet.

Följdfråga:

”Apropå rimlighetsavvägningen vid krav enligt MB att ansluta sig till kommunalt VA. Finns det någon riktangivelse i kostnad jämfört nyttan?”

I förarbetena till miljöbalken framgår att det inte är det enskilda fallet som ska användas för vad som är dyrt utan ett branschgenomsnitt. Här är det tydligt att miljöbalkens regler är anpassade för prövning och bedömning av större miljöstörande verksamhet. Det är t.ex. inte det enskilda pappersbrukets ekonomi som avgör om en åtgärd är orimligt dyr eller inte utan åtgärden ska ses i ljuset av ett pappersbruksbranschens genomsnitt.

Vad är branschsnittet för enskilda hushåll? Den frågan har inget bra generellt svar. Jonas betonar även att regeln om bästa tillgängliga teknik (BAT) enbart gäller i yrkesmässig verksamhet.

Apropå utgångsfrågan (kräva anslutning av anläggningar utanför verksamhetsområdet) – behandla inte ärendet som om anläggningen fanns inom verksamhetsområdet.

Några kommentarer innan bensträckaren...

Det är viktigt med samarbete inom kommunen! Jonas refererar till den brandgula skriften "[Planera vatten och avlopp](#)".

VA-huvudmannen ska ha planering. Det är underförstått. Länsstyrelsen har tillsynsansvar men kan inte kräva information från VA-huvudmannen. Länsstyrelsen som Tillsynsmyndighet enligt LAV behöver med andra ord ofta en signal från allmänhet eller någon annan myndighet för att agera. Länsstyrelsen kan t.ex. fråga miljökontoret och miljökontoret har ett ansvar att bistå andra myndigheter i deras arbete, vilket framgår av förvaltningslagen. Detta kan vara en känslig fråga för kommunen internt.

Det kan ju vara så att vare sig VA-huvudmannen eller någon boende vill ha ett verksamhetsområde men att LAV ändå kräver det.

Utgångsmässigt är det lämpligt att föra interna diskussioner i kommunen på chefsnivå eller nämndnivå. Skulle detta vara fruktlöst finns ju alltid en yttrandefrihet i landet. En handläggare kan ju alltid lyfta luren och berätta hur det ligger till. Men det är inte det första man gör. Det bästa är att försöka lösa frågan internt inom kommunen.

En åhörare tipsar om att det i dennes Miljönämnds reglemente finns fastställt att nämnden ska bevaka och uppmärksamma VA-situationen i kommunen. Björn upplyser om att Miljönämnden i Ronneby kommun fattat ett beslut där Miljönämnden kräver att kommunledningen behandlar frågan om en VA-plan.

Följdfråga:

"Men om man nu hör av sig och Länsstyrelsen inte vill ta i frågan?"

Jonas refererar till fall i Enköping och Filipstad. Om myndigheten tar ett aktivt beslut om att inte göra något kan det mycket väl vara en fråga om tjänstefel. I och med den "nya" vattentjänstlagen plus vägledning från Länsstyrelserna har gjorts att Länsstyrelserna i högra grad "tar i frågan".

FÖRVALTNINGSRÄTT

Välskrivna beslut

”Hur ska ett beslut formuleras för att uppfattas som välskrivet? Vad krävs i form av motivering, uppgifter om inspektion, underlag etc i ett avloppsärende?”

Saxat ur protokollet från senaste rådsmötet för Tillsyns- och föreskriftsrådet: ”Det finns behov av någon form av informationsbroschyr om välskrivna beslut. Det händer väldigt ofta att länsstyrelserna får återförvisa ärendena tillbaka till kommuner därför att det saknas motivering, uppgifter om inspektion, underlag etc. Kommunerna verkar ha en allmän uppfattning om att man inte behöver motivera beslut [frågeställarens markering].”

Svaret på denna fråga utvecklades till en smärre föreläsning. Här ges ett kortfattat sammandrag.

Det går inte att underskatta betydelsen av kunskaper i förvaltningsrätt i myndighetsutövningen. Handläggning av miljöärenden kan vara, och är ofta, avancerad förvaltningsjuridik. Jonas liknar förvaltningsrätten med ett operativsystem i en PC, det gränssnitt som man arbetar i för att få saker gjorda.

Dokumentationsskyldigheten (15 § Förvaltningslagen (FL)) – grunden för myndighetens beslut ska dokumenteras. Det ska gå att följa hur myndigheten har kommit fram till sitt beslut. Och det är ju nämnden som är myndigheten. Om nämndledamöter skaffar sig uppgifter på egen hand, uppgifter som sedan ligger till grund för beslut i en fråga ska även dessa uppgifter dokumenteras.

7 § FL ställer höga krav på handläggningen.

*”Varje ärende där någon enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Vid handläggningen skall myndigheten beakta möjligheten att själv inhämta upplysningar och yttranden från andra myndigheter, om sådana behövs. **Myndigheten skall sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt.** Även på andra sätt skall myndigheten underlätta för den enskilde att ha med den att göra.”*

(Björns markering)

Mottagaren ska förstå vad det är myndigheten har tagit beslut om. Jonas råder alla handläggare att ha tre målgrupper i åtanke vid formulering av skrivelser:

- Adressaten (den formella mottagaren) som måste förstå beslutets innebörd.
- Överprövningsinstansen måste få en bild av på vilka grunder beslutet fattats.

- Sig själv (handläggaren som skrev beslutet), som ett kvitto på att man skrivit rätt beslut. Det är ofta när man sätter sig ned för att formulera en skrivelse till någon annan som man reder ut saker för sig själv.

Det kan tyckas som en övermäktig uppgift men lagstiftaren kräver faktiskt att myndigheter ska vara tydliga, rättsäkra och lättbegripliga. En tumregel – använd korta meningar. Hänvisa inte till olika paragrafer i löptext och verkligen inte i beslutsmeningen som talar om vad beslutet gäller. Hänvisningarna och (rätt) lagstöd måste dock finnas med.

Det ska gå att följa tankegången i beslutet. Jonas jämför det med genomgången av matematikläxorna med sina söner. Det spelar ingen roll om svaret stämmer med facit, man ska kunna se hur man kommit fram till lösningen av problemet.

När det gäller utformning av beslut rekommenderar Jonas att följande finns med:

- Avsändare
- Adressat (rätt adressat)
- Rubrik (vad handlar ärendet om)
- Beslutsmening
- Bakgrund (fakta om varför det finns ett problem)
- Motivering (renodlat – här ”gifter man samman” omständigheterna i verkligheten i detta fall med de generella lagreglerna)
- Redogörelse för författningstext, utan att citera.
- Information om hur man överklagar beslutet

Det är alltså i motiveringen som juridiken gifter sig med verkligheten – då juridiken appliceras på verkliga förhållanden. Som frågeställaren uppmärksammar är beslutets motivering handläggningens verkliga hantverk. Undvik att lägga in referat av lagtext i motiveringen. I motiveringen förklarar myndigheten hur man tolkar gällande bestämmelser i det aktuella fallet. Motiveringen ger ett fingeravtryck av ärendet som sådant.

Myndigheten ska vara saklig och opartisk. Att vara saklig är att iaktta de omständigheter som är relevant enligt lagstiftningen. Jonas exemplifierar – att avslå en ansökan om att inrätta ett avlopp med hänvisning till att slamavskiljarens lock är rosa (!) är osakligt enligt MB. Men att vägra bygglov för ett rosa hus kan vara sakligt enligt PBL.

Utformning av förelägganden och förbud

”Vilka utredningar behövs innan man förbjuder användande av en gammal godkänd avloppsanläggning. Vilka krav finns på utformningen av själva föreläggandet, framför allt vilka motiveringar som behövs?

Det är inte sällan Länsstyrelsen återförvisar ärenden med hänvisning till att det i beslutet saknas uppgifter om vilka brister den gamla anläggningen är behäftad med, som är grunden för beslutet.”

Det är ett dilemma när myndigheten har att göra med en svag part som fastighetsägare i regel är. Jonas hittar dock inget stöd i lagstiftningen för att myndigheten ska behandla privatpersoner mildare än andra.

Miljönämnden kan begära uppgifter om verksamheten, 26:21 MB. Det är ju viktigt med en saklig grund, vilka omständigheter som myndigheten väger in i beslutet. Det är i detta sammanhang viktigt att Miljönämnden förklarar vad det är man vill veta. Vad menas t.ex. med en geohydrologisk undersökning? Handlar det om en provgrop eller en undersökning av grundvattnets rörelse? Det är något oklart läge hur långtgående utredningar man kan kräva. Några vägledande fall finns.

När det gäller förelägganden ger viteslagen viss vägledning för formuleringar. Lagstiftaren ställer höga krav på tydlighet från myndighetens sida. Föreläggande är miljöbalkens normala samtalsstön. Adressaten ska av föreläggandet kunna förstå vad myndigheten kräver och föreläggandet måste gå att följa.

Man kan t.ex. inte ställa krav på provtagning av utgående avloppsvatten från en anläggning som saknar utsläppspunkt. Ställ inte i samma föreläggande samtidigt krav på att adressaten ska utreda och sedan, utifrån utredningen, komma med förslag till åtgärd.

Kräv heller inte av någon ska söka tillstånd. Förbud hellre utsläpp och upplys om att förbudet kan hävas om den berörde söker tillstånd för sin verksamhet eller anläggning.

Det är viktigt att förvaltningen har en diskussion om vad man menar med service. Jonas refererar till juristen som myntade begreppet ”velourmyndighet” och menar att det finns risk att ett miljökontor som har myndighetsutövning som sin uppgift försvårar för verksamhetsutövare trots sin goda föresats att vägleda och hjälpa. Jonas tar ”olivoljefallet” som exempel då Livsmedelsverket gav information angående förekomst av PAH i vissa olivoljor. Det var inget formellt beslut men gav kännbara konsekvenser för tillverkare och återförsäljare. Tillverkare överklagade informationen, råden, från SLV (RÅ 2004 ref 8, <https://lagen.nu/dom/ra/2004:8>). Regeringsrätten fann att informationen var överklagningsbar bl.a. mot bakgrund av att beslutet gav faktiska effekter – d.v.s. det efterföljdes.

Detta har alltså myndigheten att tänka på när den ger information som i formellt sett inte är beslut. Har man formuleringar i en ”information” som av

adressaten uppfattas som något man måste följa, kan det alltså vara överklagningsbart oavsett dess rubrik.

Jonas kortfattade råd till miljökontoren:

- Avstå från diskussioner i frågor som ligger utanför miljökontorets kompetensområde, även om det rör sig om intressanta frågor;
- Bli inte en velourmyndighet – var tydlig och rättssäker;
- Finns behov av att ställa krav – gör det formellt i form av tydliga beslut;
- Ta enbart med iakttagelser i inspektionsrapporten, inte bedömningar och krav på åtgärd;
- Diskutera formuleringar i beslut med länsstyrelsens jurister;

Ett förslag till det sista rådet är att ordna en träff mellan kommuner och länsstyrelsen. Låt juristerna titta på exempel på skrivelser och formuleringar och diskutera trender och principer i skrivningarna, d.v.s. inte särskilda ärenden.

Kommunikation är ytterligare ett hantverk i miljötillsynen. Även om man vid inspektionen är överrens om att åtgärder krävs bör myndighetens krav formuleras som ett föreläggande. Kanske kan detta utvecklas med hjälp av rollspel. Det brukar vara uppskattat i samband med utbildningar.

TILLSTÅNDSGIVNING OCH ANDRA BESLUT

”Snålspolande toaletter vid slutet tank. Krävs intyg på hur snålspolande toaletten är?”

Om man kräver snålspolande toaletter måste man nog först definiera vad som är snålspolande. Sedan bör det räcka med att ta med producentens information om toaletten.

En kommentar från åhörarna var att de i sin kommun krävde vakuumtoalett och att det då blev liten spolmängd.

Gamla och nya tillstånd

”Fråga om rättskraften hos nuvarande äldre tillstånd.

Som jag förstår praxis måste MHN fatta beslut om återkallelse av gällande tillstånd enligt 24 kap. 3 § miljöbalken för att därefter besluta om nytt tillstånd alternativt måste MHN besluta om omprövning av villkor med stöd av 24 kap 5 § miljöbalken för att kunna föreskriva nya villkor om reningsteknik, infiltrationsbäddens storlek, utformning etc.

När ska det ena eller andra användas? Frågan är vilken punkt som är tillämplig när infiltrationen bedöms vara så gammal att det har tjänat ut. Jag ser två möjligheter: Antingen använder man 24 kap 3 § punkt 6 eller 24 kap 5 § punkt 1, 6 eller 7. ”

Frågan som avser ”äldre tillstånd” tolkar Jonas som att det inte är givet med stöd av miljöbalken utan möjligen hälsoskyddslagen. I mål M 464-03

kommer MÖD fram till att rättskraftsregeln i 24:1 MB inte hindrar tillsynsmyndigheten från att med stöd av 26:9 och 2 kapitlet ställa ytterligare krav på anläggningen eller att med stöd av samma bestämmelse förbjuda fortsatta utsläpp till anläggningen.

Alltså, tillstånd som inte är givna med stöd a miljöbalken kan hanteras med hjälp av miljöbalkens tillsynskapitel.

När det gäller nya tillstånd, d.v.s. tillstånd givna med stöd av miljöbalken så ska 24 kapitlet tillämpas rakt av, och då kan frågeställarens undringar aktualiseras. 24:3 reglerar återkallelse av tillstånd och 24:5 reglerar bl.a. ändring av villkor. Jonas går igen de olika lagrummen:

24:3 punkt 6 = Återkalla tillstånd om ett nytt tillstånd ersätter ett tidigare tillstånd

24:5 punkt 1 = ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana. *När, från det tillståndsbeslutet vann laga kraft, det förflutit tio år eller den kortare tid som, på grund av vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Efter 10 år kan Miljönämnden ompröva villkor, inte tillståndet i sig.*

24:5 punkt 6 = ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana: om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt.

Observera först vad som står i 24:5 sista stycke: *"Tillståndsmyndigheten får inte med stöd av denna paragraf meddela så ingripande villkor eller andra bestämmelser att verksamheten inte längre kan bedrivas eller att den avsevärt försvåras."*

Eftersom en ny typ av anläggning bör ses som en ny verksamhet, så kan man inte med stöd av 24:5 ändra ett villkor som t.ex. ändrar markbädd till minireningsverk.

Från kommentaren (Bengtsson m.fl.):

"Förhållandena i omgivningen kan ha ändrats så att störningar från verksamheten inte bör tålas i samma utsträckning som tidigare, t.ex. när efter tillståndsbeslutet det tillkommit andra utsläpp i samma område, vilket medfört ökade risker för människors hälsa eller för miljön. Man kan också tänka sig att vattensituationen förändrats eller att området blivit känsligare för störningar eller för påverkan av verksamheten, t.ex. genom att bostadsbebyggelse uppkommit nära gamla industrietableringar."

Det handlar alltså om faktiska förändringar, inte om ett förändrat synsätt från miljökontorets sida (Björns kommentar)

24:5 p7 = ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana: . om en från hälso- eller miljösynpunkt väsentlig förbättring kan uppnås med användning av någon ny process- eller reningsteknik.

Från kommentaren (Bengtsson mfl): *”En ny process- eller reningsteknik kan ha ökat möjligheten att komma till rätta med störningarna från verksamheten. Bestämmelsen är tillämplig också när tekniken tidigare varit känd men inte rimligen kunnat krävas av verksamhetsutövaren, t.ex. när den varit för outvecklad eller dyr för att användas. Förutsättning för omprövning är att förhållandena nu kan väsentligt förbättras. Enligt motiven bör man fästa stor vikt vid kostnaderna inom branschen för övergång till den nya tekniken och vilken tid som behövs för övergången.”*

Enskilda avlopp skiljer sig på flera sätt från andra tillsynsområden. Bland annat detta att Miljönämnden är tillståndsmyndighet tillika tillsynsmyndighet. Om en avloppsanläggning fått tillstånd med stöd av miljöbalken måste det gamla tillståndet upphävas i samband med att ett nytt tillstånd meddelas. Bestämmelserna är skrivna för storskaliga verksamheter men gäller även för enskilda avlopp.

Förelägganden samt förbud av utsläpp

”Måste vi kolla att anläggningen används innan vi går vidare? Om fastighetsägaren säger att avloppet inte används längre, ska vi nöja oss med detta? Var går gränsen för vår kontroll? Har man rätt att plugga ett avlopp? Vem kan ta det beslutet?”

Fastighetsägare har ett icke godkänt avlopp. Han har fått delegationsbeslut om utsläppsförbud som överklagats. Länsstyrelsen avslog överklagan. Ingen ansökan om nytt avlopp har inkommit varför han fick kommunicering om utsläppsförbud förenat med vite. Därefter har själva beslutet förenat med vite skickats till fastighetsägaren. Tiden för överklagan har gått ut och tiden för verkställighet närmar sig.”

Det låter som ett knixigt ärende och som alltid är det viktigt att kommunicera det underlag som ligger till grund för Miljönämndens beslut.

Innan Miljönämnden begär att vitet ska dömas ut måste myndigheten med egna ögon kontrollera att förutsättningarna för vitets utdömande faktiskt föreligger. Miljödömsstolen, som ansökan om vitets utdömande ska skickas till, är mycket noga med detta. Det är viktigt att ha varit på plats, gärna två inspektörer!

Frågan om att plugga ett avlopp, handlar om tillämpning av 26:17 MB.

17 § *”Har tillsynsmyndigheten meddelat ett föreläggande eller ett förbud enligt 9-13 §§ och blir det inte åtljytt, skall kronofogdemyndigheten efter ansökan av tillsynsmyndigheten verkställa dess beslut. Därvid får beslutet verkställas enligt utökningsbalken.”*

Det är lämpligt att formulera föreläggandet i termer av ”ha gjort avloppet obrukbart” och sedan låta Kronofogden verkställa beslutet.

Miljönämnden kan i vissa fall även använda sig av 26:18 MB.

18 § ”Istället för att begära verkställighet enligt 17 § får tillsynsmyndigheten besluta att rättelse skall vidtas på den felandes bekostnad.

Beslut om rättelse på den felandes bekostnad får meddelas utan föregående föreläggande eller förbud, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador finner att rättelse bör göras genast eller det finns andra särskilda skäl. ”

Det ska alltså vara fråga om en akut situation.

”Förelägga om förbud/ åtgärd med vite och vilken tid som är rimlig?

Vi har förelagt med vite att åtgärda bristfälligt avlopp. Ärendet har länsstyrelsen återförvisat till Miljönämnden för ny handläggning, med förslag att förelägga med förbud istället.”

Att det är återförvisat tyder ofta på att handläggningen har brustit i någon del. Miljönämnden kan inte tvinga någon att söka tillstånd och ska heller inte tvinga någon att åtgärda med en viss teknik. Att förelägga om att åtgärda på ett visst sätt begränsar verksamhetsutövaren då denna måste följa nämndens beslut fullt ut.

Följdfråga:

”Miljönämnden ska ju inte använda strängare verktyg än vad som krävs. Förbud är hårdare än föreläggande. Varför ska man då förbjuda istället för att förelägga?”

Visst är förbud ett kraftigt ingripande. Förbudet ger dock fastighetsägaren i det här fallet större svängrum och fler valmöjligheter än vad ett föreläggande gör. Ett konkret exempel: ett föreläggande om att inrätta en markbädd ger inget utrymme för den som inte alls avser att släppa ut något avloppsvatten.

Vad gäller rimlig tidsfrist för att följa beslutet beror det på hur pass allvarlig störningen är. Tidsfristen kan ge en fingervisning om hur akut problemet är.

Följdfråga:

”Vad är den principiella skillnaden mellan föreläggande och förbud? Ibland sägs det t.ex. förelägga om förbud?”

I MB står det förelägga eller meddela förbud. Alltså två olika saker. Man kan kanske se det så här:

Förbud → Stopp och belägg. Verksamheten måste upphöra.

Föreläggande → Verksamheten fortgår med vissa restriktioner och förbehåll. Det är underförstått att ett föreläggande inte omöjliggör verksamheten.

Servitut och kommunikering med sakägare

”Måste Miljönämnden försäkra sig om att det finns ett servitut innan man ger tillstånd för nytt avlopp?”

Ett exempel som vi har just nu: 'Härmed intygar jag Kalle Karlsson att Svenne Svensson får anlägga infiltration på min fastighet xxxxx. Avtalet gäller så länge nuvarande ägare bor där. Vid försäljning ska avtalet förhandlas om.' Datum osv.

Till saken hör att Svenne Svensson är gammal och sonen till Svenne kommer förmodligen att ärva honom. Svennes son och Kalle är inte vänner varför vi ser ett framtida problem för sonen. Kan han bli tvungen att betala dyrt eller t.o.m. flytta infiltrationen.

Generellt hur hanterar vi servitut? Ibland är bästa lösningen är att lägga på grannens mark om man vill undvika slutet tank eller annan mycket kostsam lösning. Vill inte grannen lämna servitut eller sälja mark kan det vara en svår nöt att knäcka.”

Frågan handlar egentligen om förutsättningarna för att få anlägga ett avlopp på annans mark, utan att ha ett medgivande från grannen. I linje med vad som gäller för bygglov enligt PBL, bör tillståndsmyndigheten i och för sig kunna meddela tillstånd till en anläggning där hela eller delar av anläggningen ligger på annans mark, även om inte grannen vill ha det där.

Om myndigheten väljer att meddela ett sådant beslut bör det i beslutet informeras om att det i sig inte innebär någon rätt att mot grannens vilja inrätta ett avlopp på dennes mark eller att dra en ledning på dennes mark. För att få en sådan tvångsrätt måste sökanden vända sig till lantmäterimyndigheten.

Ur kostnadssynpunkt bör tillståndsmyndigheten underrätta sökanden om att denna kommer att få betala tillståndsavgiften till kommunen oavsett om avloppet kan inrättas eller inte.

Den bästa tågorordningen borde nog vara att sökanden först måste komma överens med grannen, om det gäller att dra ledningar etc, och att sedan göra en ansökan.

Tillståndsmyndigheten kan förmodligen inte kräva att det ska finnas eller inrättas ett servitut, men det kan nog anses vara bra service att informera om vilken betydelse ett servitut har i förhållande till nya ägare.

Jonas uppfattning är att det egentligen inte krävs något medgivande från grannen för att Miljönämnden ska kunna bevilja tillstånd. Men när han sedan ska börjar gräva är det nog en bra idé att ha ett sådant medgivande. Då bör miljöförvaltningen upplysa om att servitut nog är bästa lösningen, men det går så vitt Jonas kan se inte att tvinga fram ett servitut. Servitutet är främst till för kommande ägare av båda fastigheterna.

Om man vänder på det. Om det enbart finns ett avtal så som i exemplet med Svenne och Kalle kan Kalle ändra sig när Svennes son tar över och kräva att Svennes son tar bort anläggningen.

I valet mellan servitut och något annat avtal som upprättas mellan fastighetsägarna är definitivt ett servitut att föredra. Fördelen är, att då ett servitut skrivs in i fastighetsregistret, så gäller det mot nya fastighetsägare även om inget sagts om detta.

Följdfråga:

”Nu har vi pratat om anläggningar som ligger på grannens mark men när det handlar om att släppa vatten från avloppsanläggningen till grannens mark, vad gäller då?”

Miljönämnden kan bara bevilja tillstånd om anläggningen inte medför risk för olägenhet. Alltså – anser sig Miljönämnden kunna bevilja tillstånd så får det inte föreligga olägenhet eller risk därför. Grannen kan ju överklaga Miljönämndens beslut om grannen anser att beslutet skadar honom eller henne.

Följdfråga:

”När ska man söka grannens medgivande?”

Om frågan avser om sökanden måste få en grannes medgivande innan man får tillstånd, så är svaret ”Aldrig”. Hör grannar i samband med kommunikeringen inför beslutet. Det finns annars en risk att man vilseleder grannar att tro att de av sagt sig rätten att överklaga eller komma med invändningar under tillståndsprocessen i och med att de gett sitt medgivande.

Det är inte som i planförfaranden enligt PBL när man måste ha inkommit med yttrande för att ha rätt att överklaga ett detaljplanebeslut. Även om sakägare inte har yttrat sig i ärendet ska han eller hon delges beslutet. Värt att nämna är att rätten att överklaga beror på om fastigheten påverkas eller inte. Nås man av störningen?

Tidsbegränsade villkor

”Om man ger tillstånd till anläggande av avlopp på en fastighet som ligger inom ett område där det planeras kommunalt VA, kan man då villkora att tillståndet upphävs i samband med att kommunalt VA-område bildas och anslutningspunkt dras fram. I detta fall är utredning gjord men beslut inte fattat när det kommunala VA är planerat.”

Det bästa är nog att tidsbegränsa tillståndet. Jonas uppfattning är att tidsbegränsningen ska göras för viss bestämd tid och inte en obestämd tid i framtiden, exempelvis ”... tills kommunalt VA finns i området”.

Miljönämnden bör naturligtvis upplysa verksamhetsutövaren om vad tidsbegränsningen innebär, samt att en tidsbegränsning av det enskilda avloppet innebär att fastighetsägaren inte kommer att kunna få ut någon ersättning för onyttigjord anläggning enligt vattentjänstlagen, 40 § LAV.

Apropå tidbegränsning av tillstånd så är det semantiskt sett ett tillstånd för inrättande men enligt gammal rättspraxis inbegriper det även tillstånd för drift. I och med detta är det möjligt att tidsbegränsa tillstånd. Det är nog en god idé att lägga bevakning på de tidsbegränsade tillstånden i ärendehanteringssystemet. Dels går 10 år ganska fort och dels med omtanke om framtida handläggare som ska hantera alla dessa tidsbegränsade tillstånd.

”Hur ska man hantera en ansökan om enskilt avlopp inom ett område där det finns beslut på kommunalt VA, och där fastighetsägaren av olika skäl inte kan invänta utbyggnaden. Bör man säga nej och i så fall på vilka grunder? Bör man ge tillstånd för en tillfällig lösning såsom slutentank? Är det i så fall någon skillnad om det är permanentboende eller fritidshus och hur väger man in tidsaspekten? Är det ok om det blir inom ett visst antal år och i så fall hur många är lämpligt? Är huvudmannen ersättningsskyldig, enligt 40 § LAV för en tillfällig lösning som slutentank?”

Det vettigaste är nog att utfärda ett tidsbegränsat tillstånd. Tidsbegränsningen innebär av det enskilda avloppet innebär att fastighetsägaren inte kommer att kunna få ut någon ersättning för onyttigjord anläggning enligt vattentjänstlagen. Se svaret ovan. Det är ingen principiell skillnad mellan fritidsfastighet och permanentboende.

ÖVRIGA FRÅGOR

”Hur kommer vi vidare i ärendet?”

”Fastighetsägaren svarar inte på enkät, telefon eller brev. Har inte slamtömning. Vid inspektion på plats hittas ingen slambrunn eller andra spår av avloppsanläggning. Fastigheten har indraget vatten och vad miljökontoret kan bedöma måste det finnas någon form av avlopp till denna fastighet. Hur kommer vi vidare?”

Miljönämnden kan rikta ett s.k. upplysningsföreläggande enligt 26:21, 26:9 samt 26:19 MB om att vidta undersökningar och använda delgivningsman för att nå fastighetsägaren.

Det är problematiskt att förbjuda utsläpp om Miljönämnden inte vet hur det ligger till. Det är fastighetsägaren som ska redovisa detta, omvänd bevisbörda 2:1 MB.

Miljösanktionsavgift

”När gäller miljösanktionsavgift för inrättandet? Är det när man börjar inrätta eller när det är klart?”

Det gäller då man börjar, inte när det är klart. Provgrop räknas naturligtvis inte som början till inrättande.

Ett komplicerat fall...

”Vad är det som gäller för kommunens ansökan om gemensamhetsförrättning enligt 18 § Anläggningslagen (1973:1149)? Vem är kommunen? Kan miljöenheten ansöka? Hur går ansökan till? Vad krävs i ansökan? Vilka skäl prövar Lantmäteriet?”

Beskrivning av situationen,

”Kommunen äger en fastighet där det i dagsläget finns en skola. Till denna finns en avloppsanläggning som fungerar dåligt. Detta kan bero på avloppsvattnets sammansättning (bara urin, inga fekalier). Anläggningen består av slamavskiljare och ett biosteg, därefter utlopp i dike genom en makadambädd (vi räknar inte den som en infiltration – alltför grovkornigt och bara fem meter). Fastigheten ska säljas. Kommunens tekniska chef funderar just nu på om avloppet ska åtgärdas före försäljning eller inte... (Frågeställaren anser att det inte är moraliskt riktigt att sälja en fastighet med dåligt avlopp. Å andra sidan kan avloppsanläggningens funktion möjligen förbättras beroende på kommande verksamhet.)

Omständighet nr 1: Inom fastigheten finns en frimärksfastighet, som ägs av det kommunala bolaget. Inom den fastigheten finns en allmän vattentäkt som betjänar skolan samt några fastigheter till. Det finns inget fastställt vattenskyddsområde, men det är helt klart att avloppsanläggningen ligger inom påverkansområdet. Därför är miljöenheten tveksamma till att ordna efterföljande infiltration efter befintlig anläggning, i nuläget är det bättre att det snabbt rinner undan i diket. (För övrigt finns det betande djur nedströms och även en begravningsplats mycket nära vattentäkten.)

Omständighet nr 2: Miljöenheten handlade ärendet fram till förslag till beslut inför nämndens sammanträde. Ärendet togs ifrån förvaltningen och ansvaret för handläggningen lades över på nämndens ordförande. Sedan dess har så vitt miljöenheten förstår ingenting hänt i ärendet, åtminstone inget dokumenterat

Omständighet nr 3: Ägaren till grannfastigheten har ansökt om att få göra nytt avlopp. Detta ärende handläggs av förvaltningen. Givetvis ligger även denna fastighet mycket nära vattentäkten, liksom två fastigheter norr om vattentäkten som vi inte vet något om. Vi anser att det finns skäl att inrätta gemensam anläggning för alla dessa fastigheter. Vi anser dock inte att det finns skäl att kräva verksamhetsområde. I byn finns nämligen ytterligare ett 20-tal fastigheter som samtliga gjorde om sina avlopp (två olika gemensamma anläggningar, helt på frivillig basis) under året. Man kan säga att kommunen missade tåget mot verksamhetsområde genom omständighet 2.

Detta är inte riktigt Jonas område, men en anläggningsförrättning kan enligt 17§ anläggningslagen påkallas av ”kommunen”. Mer står inte i författningstexten. Är det inte mer specificerat än så torde det ligga på

kommunledningen, och att denna kan delegera rätten till enskilda nämnder. Enligt Jonas uppfattning vore det dock olämpligt om Miljönämnden gjorde detta med hänsyn till att det kan skapa problem med rollen som tillsynsmyndighet.

Jonas hade inte fått frågan i förväg och lämnade därför frågan delvis obesvarad då han inte tänkt igenom den innan.

Jonas resonerade – Kan kommunen frånga sitt ansvar i och med att privatpersoner löser frågan med en gemensam anläggning? Jonas tycker inte det.

”Entreprenören står som sökande”

”En av våra entreprenörer har börjat ansöka själva (fyller i och undertecknar ansökan om avlopp). Hur bör vi ställa oss till det?”

Förvaltningsrättsligt är det väl inget som hindrar att vem som helst söker för vad som helst, även om det civilrättsliga i praktiken kan ställa till bekymmer (exempelvis om markägaren inte går med på sökt åtgärd)? Men det faktum att lagstiftningen är i ofas med verkligheten ställer till bekymmer. Det är för inrättande man ska ha tillstånd, inte användandet av en avloppsanordning. Ändå gäller villkoren för ett tillstånd just användandet, helt enligt SNV AR och Handboken. Christensen har ju sagt att enligt praxis är det OK att tillståndet gäller både inrättande och användande och att tillståndet följer fastigheten, inte sökanden personligen. Hur blir det då om någon annan än fastighetsägaren söker tillstånd? Eller om en söker tillstånd för en anordning som är gemensam för flera fastigheter? När passerar man gränsen för när något bör skrivas in i fastighetsboken? Går det att överklaga ett inskrivande i fastighetsboken? Vad kostar det egentligen att skriva in saker där?”

Kostnaderna har Jonas ingen uppfattning om, men frågan om överklagande är intressant. Lagtexten använder uttrycket ”sända beslutet till inskrivningsmyndigheten”. Jonas bedömning är att denna underrättelse till inskrivningsmyndigheten inte kan överklagas.

Jonas hade inte fått frågan i förväg och lämnade därför frågan delvis obesvarad då han inte tänkt igenom den innan.

Det finns inget som hindrar att en entreprenör söker tillstånd på annans mark. Det är dock inte säkert att entreprenören kan utnyttja tillståndet. Se tidigare svar angående inrättande och drift. Tillståndet följer med fastigheten men det blir de som använder avloppen, fastighetsägaren, som blir verksamhetsutövare. Jonas frågar publiken – Förekommer det överhuvudtaget att tillsynsmyndigheterna får in anmälningar om byte av verksamhetsutövare i samband med att försäljningar av fastigheter?

Tystnaden talade sitt tydliga språk.

Principiella bedömningar

”Vilka synpunkter har Jonas på att vi planerar att jobba så här med förbud där det är tydliga brister och föreläggande om åtgärd där anläggningen är gammal.”

Frågeställaren bifogade en matris över principiella bedömningar. Nedan ges ett utdrag.

Anläggning	Bedömning	Åtgärd
Fritidshus med tvåkammerbrunn + stenkista och endast handfat och diskho	Får troligen vara kvar/bedömning från fall till fall	Brev med info om att det inte är en godkänd avloppsanläggning samt att inga ytterligare installationer får göras utan att en ny avloppsanläggning installeras.
Avloppslösningar klart underkända t ex. endast slamavskiljare eller slamavskiljare +stenkista eller dike, tvåkammerbrunn för WC och liknande. Stora brister/utsläpp. Ex. anläggningen ur funktion, igensatt infiltration, för mkt vatten i infiltrationen, slamavskiljare som svämmat över.	Åtgärdas inom 1 år	Informationsbrev i nära anslutning till inventeringen om att anläggningen bedöms bristfällig. Där talar vi om att nämnden kommer att fatta beslut i ärendet och att vi kommer att skicka kommunikationsskrivelse i god tid innan nämndens beslut. Nämnden (el delegation) föreslås besluta om förbud att använda anläggningen ett år efter beslutsdatum.
...	...	...

Jonas lägger inga synpunkter på vilka prioriteringar kommunen gör, men en generell kommentar som gäller flera av rutorna längst till höger knyter an till den s.k. olivoljedomen som nämns ovan under rubriken Förvaltningsrätt. Om myndigheten vill att adressaten ska göra något duger det inte med en information, utan det ska ske genom ett beslut som kan överklagas.

Skrivningen: "Brev med info om att det inte är en godkänd avloppsanläggning samt att inga ytterligare installationer får göras utan att en ny avloppsanläggning installeras." Menar Jonas inte uppfyller dessa krav. Jonas anser även att kommun mycket tydligt bör ange att detta är en icke bindande lathund som ni använder för att göra era bedömningar, men att det aldrig kan ersätta en bedömning i varje enskilt fall.